वेदार्थमाह । त्वस्मा एकस्मा अपि तन्वमात्मीयं शरीरं वि सस्रे, स्वयं वाग्विविधं गमयति" भा० । अस्या एव ऋचामर्थव्याख्याने ऋग्वेदोपह्वादे माधवः त्वशब्दस्य अन्यार्थतामभिप्रेत्याह, यथा "त्वः अन्यः कश्चिदर्थज्ञानाय व्याकरणाद्यङ्गानि शृण्वन्नपि मीमांसाराहित्यादेनां वेदरूपां वाचं न सम्यक् शृणोति" अत उभयार्थता "विश्वं मृशन्तीमभिरूपां विराजं पश्यन्ति त्वे न त्वे पश्यन्त्येनाम्" अथ० ८।९।९ । सर्वनामत्वात् जसः सोभावः

त्वक्कण्डुर पु० त्वचः कण्डुं राति रा–क । व्रणे हारा० ।

त्वक्क्षीरा स्त्री त्वचः वंशत्वचः क्षीरमस्त्यस्याः आकरत्वेन अच् । १वंशरोचनायां । २तत्रार्थे गौरा० ङीष् राजनि० । "सिताजगन्धा त्वक्क्षीरी विदारी त्रिवृता समा" सुश्रु०

त्वक्छद पु० त्वगेव छदोऽस्य । क्षीरीशवृक्षे (क्षीरकञ्चुकी) प्रसिद्धे वृक्षे रत्नमा० ।

त्वक्तरङ्ग पु० त्वचस्तरङ्ग इव । कण्डुपदार्थे पार० निघण्टुः ।

त्वक्पञ्चक न० त्वचां पञ्चकम् । "न्यग्रोधोदुम्बराश्वत्थशिरीषप्लक्षपादपाः । पञ्चैते क्षीरिणो वृक्षास्तेषां त्वक्पञ्चकं मतम्" इत्युक्ते न्यग्रोधादिवल्कले । केचित्तु शिरीषस्थाने वेतसं परे पारिशम् वदन्तीति शेषः "त्वक्पञ्चकं हिमं ग्राहि व्रणशोथविसर्पजित् । विष्टम्भाध्मानजित् तिक्तं कषायं लघु लेखनम्" भावप्र० ।

त्वक्पत्र न० त्वगिव पत्रमस्य । १गुड़त्वचि (दारचिनि) २तेजपत्रे च अमरभरतौ । "चन्दनागुरुमुख्यानि त्वक्पत्राणां वनानि च" भा० शा० १७० अ० । ३हिङ्गुपत्र्याम् स्त्री गौरा० ङीप् अमरः ।

त्वक्पाक पु० त्वचः पाको यत्र । शूकदोषनिमित्ता दश चाष्टौ च व्याधयो जायन्ते" इत्युपक्रमे "त्वक्पाकः शोणितार्बुदम्" इत्यादिना च तान् विभज्य "पित्तरक्तकृतो ज्ञेयस्त्वक्पाको ज्वरदाहवान्" सुश्रुतोक्ते शूकदोषनिमित्ते व्याधिभेदे ।

त्वक्पारुष्य न० त्वचः पारुष्यं कठोरता । त्वचः काठिन्ये "तस्य पूर्वरूपाणि त्वक्पारुष्यमकस्मात् रोमहर्षः" सुश्रुतः ।

त्वक्पुष्प न० त्वचः पुष्पमिव । १रोमाञ्चे त्रिका० २किलासे (छुली) ख्याते हेमच० । त्वचि पुष्पं यस्याः गौरा० ङीष् । ३किलासे स्त्री जटा० स्वार्थे क । त्वक्पुष्पिका किलासे त्रिका० ।

त्वक्ष तनूकरणे भ्वा० पर० सक० सेट त्वक्षति अत्वक्षीत् । "त्वष्टा तूर्णमश्नुते इति नैरुक्तास्त्रिषेर्वा स्यात् त्वक्षतेर्वा स्यात्" निरुक्ते ८।१२ उक्तत्वात् तथा धातुरस्तीति गम्यते । "प्रत्वक्षाणो अतिविश्वा महांसि" ऋ० १०।४४।१ । "प्रत्वक्षाणः प्रकर्षेण तनूकुर्वन्" भा० ।

त्वक्षस् न० त्वक्ष्यतेऽनेन त्वक्ष–करणे असुन् । बले निघण्टुः । "सप्रविक्ता त्वक्षसा क्ष्मो दिवश्च" ऋ० १।१००।१५ । "त्वक्षसा बलेन" भा० ।

त्वक्षीयस् त्रि० अतिशयेन त्वक्षिता ईयसुन् तृणो लोपः । दीप्ते "मरुत्वान् त्वक्षीयसा वयसा नाधमानम्" ऋ० २।३३।५ । "त्वक्षीयसा दीप्तेन" भा० ।

त्वक्सार पु० त्वचि सारोऽस्य । १वंशे अमरः । त्वगेव सारोऽस्य । २गुड़त्वचि (दारचिनि) ख्याते पदार्थे शब्दच० । ३शोणवृक्षे ४रन्ध्रप्रधानवंशे (तलतावाँश) राजनि० । "त्वक्साररन्ध्रपरिपूरणलब्धगीतिः" माघः । "चण्डालात् पाण्डुसोपाकस्त्वक्सारव्यवहारवान्" मनुः । "शिशूनां शस्त्रभीरूणां शस्त्राभावे च योजयेत् । त्वक्सारादिचतुर्वर्गं छेद्ये भेद्ये च बुद्धिमान्" सुश्रु० । त्वक्सारः उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्याः अच् । ५वंशरोचनायां स्त्री राजनि० । [ङीप् । क्षुद्रचञ्चुवृक्षे राजनि० ।

त्वक्सारभेदिनी स्त्री त्वचः सारं भिनत्ति भिद–णिनि

त्वक्सुगन्ध पु० त्वचि फलत्वचि सुगन्धोऽस्य । नारङ्गे (नेबु) भेदे भावप्र० । २एलवालुकाख्यगन्धद्रव्ये स्त्री शब्दार्थचि० । [त्वचि शब्दार्थचि० ।

त्वक्स्वाद्वी स्त्री त्वचि स्वाद्वी । (दारचिनि) ख्याते गुड़

त्वग गतौ भ्वा० सक० पर० सेट् ईदित् । त्वङ्गति अत्वङ्गीत् तत्वङ्ग ।

त्वगङ्कुर पु० त्वचः अङ्कुर इव । रोमाञ्चे हारा० ।

त्वगाक्षीरी स्त्री त्वचः आक्षीरं स्वल्पक्षीरं यस्याः गौरा० ङीष् । वंशरोचनायाम् जटा० ।

त्वग्गन्ध पु० त्वचि फलत्वचि गन्धोऽस्य । नागरङ्गे राजनि०

त्वग्ज न० त्वचो जायते जन–ड । १रोमणि २रुधिरे च राजनि० ।

त्वग्दोष पु० त्वचं दूषयति दुष–णिच्–अण् । कोठरोगे राजनि० "श्वयथुं पाण्डुरोगञ्च त्वग्दोषमविपाचिताम्" सुश्रु० । "प्रियः प्रजानामपि स त्वग्दोषेण प्रदूषितः" भा० उ० १४८अ० । ततः अस्त्यर्थे इनि तद्युक्ते त्रि० । "देवापिस्तु महातेजास्त्वग्दोषी राजसत्तमः !" भा० उ० १४८अ० ।

त्वग्दोषापहा स्त्री त्वग्दोषमपहन्ति अप+हन–ड । वाकुच्याम् राजनि० ।